

OPMERKING VAN DE SCHRIJVER

Vroeg op een ochtend in januari 2012 werd ik gebeld door een onbekend nummer. Het telefoontje kwam uit de Dominicaanse Republiek, maar ik kende niemand in dat land. Ik was er nog nooit geweest. De stem van de beller was echter overbekend.

‘Als je van piraten houdt, laten we dan afspreken in New Jersey.’

De beller was John Chatterton, een van de hoofdpersonen in mijn boek *Schaduwduikers*, een waargebeurd verhaal over twee sportduikers die voor de kust van New Jersey een Duitse u-boot uit de Tweede Wereldoorlog ontdekken, en hun obsessieve en levensgevaarlijke speurtocht om de identiteit van het wrak te achterhalen. De laatste keer dat ik Chatterton had gesproken was ruim een jaar geleden, maar zijn diepe stem met het New Yorkse accent herkende ik onmiddellijk.

‘Wat voor piraten?’ vroeg ik.

‘Zeventiende eeuw. Caraïbische Zee. Het echte werk.’

Bij het horen van het woord ‘piraten’ schoot ik overeind op mijn stoel. Maar de timing voor een autorit van Chicago naar New Jersey had niet slechter kunnen zijn. Het sneeuwde. Ik was bezig met onderzoek voor een nieuw boek. En ik was juist aan het bijkomen van de feestdagen. Maar ik had tijdens ons vorige gezamenlijke avontuur iets van Chatterton geleerd: als je een kans wordt geboden, dan grijp je die aan. Een uur later reed ik westwaarts op de I-94.

Laat die avond draaide ik de parkeerplaats op van Scotty’s Steakhouse in Springfield, New Jersey. Het was drie jaar geleden dat ik Chatterton voor het laatst had gezien, maar hij zag er jonger uit dan ik me herinnerde. Hij was nu zestig, maar leek in betere conditie dan

menige man van dertig. Hij stelde me voor aan zijn vriend John Mattera, een man van een jaar of vijftig met een brede glimlach en een Staten Island-accent. Ik had Mattera jaren eerder al eens ontmoet en ik herinnerde me dat hij toen werkte als lijfwacht van een executive. Zijn armen waren nog steeds spierbundels.

We bestelden een drankje en praatten elkaar bij over onze families, en toen kwam Chatterton ter zake.

‘Wat weet je van het gouden tijdperk van de piraterij?’ vroeg hij.

Toevallig wist ik daar heel wat van. Jaren eerder had ik in een tweehandsboekwinkel een kleine paperback gekocht getiteld *De Amerikaanse zee-roovers*, van Alexandre Exquemelin, een waar verslag van het piratenleven geschreven door een man die aan boord van piratenschepen was meegevaren en de wapenfeiten van kapitein Henry Morgan had opgetekend. Het boek, dat als een klassieker werd beschouwd, bestond uit niet meer dan tweehonderd pagina’s. Ik had er twee dollar voor betaald en had het meegenomen naar het restaurant verderop in de straat, waar ik zou gaan lunchen.

Ik was niet aan eten toegekomen.

De piraten van Exquemelin waren woester dan in welke film dan ook, gevaarlijker dan in om het even welke roman. Ze veroverden complete steden, bedachten ingenieuze manieren om te plunderen en joegen hun vijanden de schrik op het lijf, soms zonder een zwaard te heffen. Met een enkele daad – mogelijk door het opeten van het nog kloppende hart van een koopvaardijkapitein die weigerde zich over te geven – verspreidde hun reputatie zich wijd en zijd over de zeeën. Zelfs de perioden tussen hun zeereizen waren opwindend. Hun losbandigheid en wilde leven zouden de hoofden van hedendaagse rockstermiljonairs hebben doen tolleren. En toch leefden deze piraten volgens een gedrags- en erecode die hun tijd zo ver vooruit was dat ze vrijwel onoverwinnelijk waren.

Ook lieten ze geen sporen na. In de eeuwen sinds de zeerovers de zeeën onveilig maakten was er maar één piratenschap gevonden en onomstotelijk geïdentificeerd: de *Whydah*, in 1984, voor de kust van Cape Cod. Onder water – of misschien in de hele wereld – was niets moeilijker te vinden dan een piratenschap. Het was alsof elk spoor van de zeerovers was verdwenen.

Na het verslinden van Exquemelin las ik elk piratenboek dat ik kon vinden. Ik ging naar muntenwinkels om zilveren Spaanse maten te bekijken. Ik reed zelfs naar de andere kant van het land voor een bezoek aan een museum waar een tentoonstelling over de *Whydah* werd gehouden. Ik wist dus aardig wat over het gouden tijdperk, dat ongeveer duurde van 1650 tot 1720.

‘Goed,’ zei Mattera. ‘Want wij hebben zojuist een jaar in de zeventiende eeuw geleefd.’

De volgende drie uur vertelden de mannen me over hun speurtocht naar een ontzagwekkend piratenschip, een reis vol gevaren, duikexpedities en mysteriën. Ze spraken over het bestuderen van naslagwerken in bibliotheken en archieven over de hele wereld. Ze beschreven hoe ze gebruik hadden gemaakt van de allernieuwste technologie en hoe ze eeuwenoude kaarten en manuscripten hadden opgespoord. Ze vertelden verhalen over hoe ze geleerd hadden van wijze ouderen en hoe ze slag hadden geleverd met moordenaars en rivalen. En ze vertelden me over hun speurtocht naar een piratenkapitein die beruchter was dan Zwartbaard en driester dan William Kidd, een echte Jack Sparrow, een man die een legende was geweest, maar wiens verhaal in de tijd verloren was gegaan: de piraat Joseph Bannister.

Ik drong bij de mannen aan op meer bijzonderheden en stelde vragen tot het restaurant sloot. Op de parkeerplaats zeiden ze dat ze graag verder wilden praten, maar dat niemand ten volle zou kunnen begrijpen wat ze allemaal hadden doorstaan zonder dat hij met eigen ogen had gezien waar het allemaal was gebeurd.

Twee weken later trof ik Chatterton en Mattera in de Zona Colonial in Santo Domingo, de oudste permanente nederzetting in de Nieuwe Wereld. We liepen door de met keitjes belegde Calle Las Damas, de eerste bestrate weg in de Amerika's. Rechts zag ik het huis van de conquistador Nicolás de Ovando, gebouwd in 1502, kerkers inclusief. Links de oudste kerk in de Nieuwe Wereld. Na het ontbijt namen de mannen me mee naar een zestiende-eeuws koraalstenen gebouw. Dit was het laboratorium van het Oficina Nacional de Patrimonio Cultural Subacuático, de plek waar door schatzoekers gevonden artefacten werden gecatalogiseerd en verdeeld.

Ik wist niet waar ik het eerst moest kijken. Op een van de tafels lag een drie meter lange gouden ketting uit de zeventiende eeuw. Op een andere een stel slavenboeien en een eivormige doos van puur zilver. In het water in een cementen tank lag een anker dat door Christoffel Columbus was gebruikt. In de Verenigde Staten zou het anker zijn beschermd door plexiglas en bewaakt door laserstralen. Hier kon je gewoon je hand in de tank steken en het anker aanraken, en dat deed ik. De tijd verdween. Dit is hoe de wereld van Columbus aanvoelde. Dat ervoer ik nu ook.

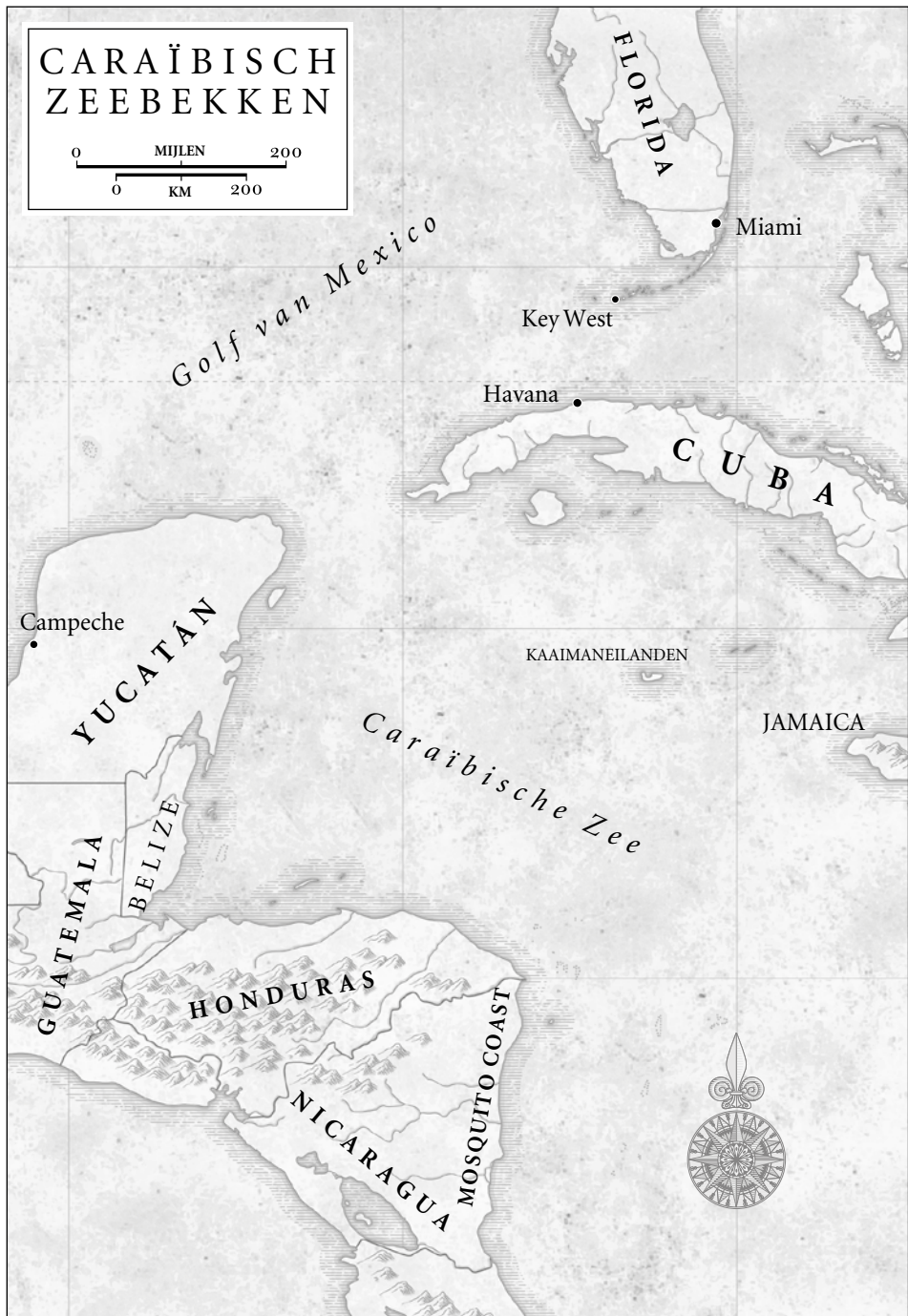
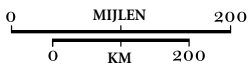
Vlak bij de uitgang stond een tafel die vol lag met honderden Spaanse matten, allemaal uit de zeventiende eeuw. Ik schepte met beide handen zo veel mogelijk zilveren munten op en liet ze toen op de tafel vallen. Ze maakten een geluid dat ik nooit eerder had gehoord, maar op de een of andere manier mijn hele leven had gekend, een waterval van gedempt geklingel, dof, diep en oud. Dit was het lied dat de piraten had verleid. Dit was het geluid van schatten.

Die avond reden de mannen me naar de noordkust van het land, waar ze hun speurtocht naar de *Golden Fleece*, het grootste piratenschip ooit, waren begonnen. In New Jersey hadden ze me het verhaal in grote lijnen verteld. Hier, op een broeierig warme avond waarop zelfs de maan leek te transpireren, hoorde ik meer – over hoe moeilijk de queeste voor Chatterton en Mattera was geworden, hoeveel ze hadden geriskeerd om die te ondernemen, dat ze nog steeds de prijs betaalden voor het op jacht gaan naar de geschiedenis en voor het binnendringen van de geest van een groot leider en avonturier, de piraat Joseph Bannister. En tussen de avontuurlijke bijzonderheden van hun verhaal door voelde ik dat ze de hele tijd naar meer hadden gezocht dan alleen een piratenschip.

Toen ik thuiskwam had ik weinig zin om mijn oude project te hervatten. In plaats daarvan maakte ik mijn twee zoontjes wakker en vertelde ik hun het piratenverhaal. Toen besloot ik om het aan u te vertellen.

SCHATJAGERS

CARAÏBISCH ZEEBEKKEN

HET ALLERGROOTSTE PIRATENVERHAAL OOIT

John Chatterton en John Mattera zouden zich over enkele dagen storten in een queeste waarvan de voorbereiding hun twee jaar had gekost, een speurtocht naar het schepschip *San Bartolomé*, dat in de zeventiende eeuw gezonken was en minstens honderd miljoen dollar waard was. Om het schip te zoeken waren ze naar de Dominicaanse Republiek verhuisd en hadden ze alles wat ze bezaten en alles wat hun lief was op het spel gezet. De ontdekking zou hen rijker maken dan ze ooit hadden kunnen dromen en hun namen in de geschiedenisboeken schrijven. *The New York Times* zou een uitgebreide karakterschets van hen plaatsen. Musea zouden ter ere van hen gala-avonden organiseren. En het mooiste van alles was dat ze precies wisten waar ze moesten zoeken.

En toen ging hun telefoon.

De beller was Tracy Bowden, een schatzoeker van negenenzestig jaar en een legende in de wereld van schatzoekers. Hij zei dat hij iets groots te bespreken had en vroeg of de mannen naar Miami wilden vliegen om hem aan te horen.

Chatterton en Mattera konden geen minuut missen zo vlak voor de aanvang van hun queeste naar de *San Bartolomé*. Ze hadden zich heilig voorgenomen zich door niets en niemand van dat voornemen te laten afleiden. Maar in Bowdens stem klonk een urgentie door die ze nooit eerder hadden gehoord in het jaar sinds ze hem hadden leren kennen, en Miami was maar twee uur vliegen vanaf Santo Domingo. Ze konden op één dag op en neer. In ieder geval had Bowden altijd prachtige verhalen te vertellen, en bij het zoeken naar schatten kwamen verhalen na goud op de tweede plaats. Dus op een ochtend in het begin van 2008 pakten ze een tas in voor één dag en boekten ze

een vlucht naar Miami. De schat aan boord van de *San Bartolomé* was al vierhonderd jaar verloren en kon nog wel een paar uur wachten om gevonden te worden.

In Miami huurden ze een auto en reden ze naar Bowdens huis. Hij was anders dan alle andere schatzoekers die ze ooit hadden ontmoet. Hij leek in de schaduw te werken, meed publiciteit en werkte bijna nooit met anderen samen. Hij was geen opschepper en vertelde geen onzinverhalen. En hij maakte weinig gebruik van de moderne technologie die de onderwaterberging revolutionair had veranderd. In plaats daarvan vertrouwde hij op oude tekeningen, verouderde apparatuur en zijn eigen tientallen jaren oude aantekeningen om gezonken schepen beladen met zilver en goud te vinden.

Tijdens zijn loopbaan had Bowden niet één, maar twee Spaanse schatgaljoenen ontdekt en baanbrekend werk verricht met betrekking tot een derde, maar Chatterton noch Mattera kon inschatten hoe rijk hij was geworden. Zijn huis in de Dominicaanse Republiek was nauwelijks groter dan een garage, en zijn bergingsboot, de *Dolphin*, was goed, maar niet ontzagwekkend. Als succesvol schatzoeker had Bowden in een paleis moeten kunnen wonen, een huis met massief gouden deurknoppen en een slotgracht. Maar toen Chatterton en Mattera de oprit in reden, controleerden ze voor alle zekerheid nog eens het adres. Het was een mooi huis, maar niet mooier of opvallender dan alle andere in de eenvoudige voorstedelijke wijk.

Binnen bood Bowden de mannen koffie aan, maar ze hoorden hem nauwelijks. Ze zagen overal schatten. In één kamer lagen zilveren munten verankerd in koraal, in een andere eeuwenoude koperen navigatie-instrumenten waarvoor musea een kapitaal zouden hebben betaald. Het serviesgoed in Bowdens eetkamer was zeventiende-eeuws Delfts aardewerk, nog net zo blauw-wit als op de dag dat het werd gemaakt. Zo'n zelfde onbetaalbare set had Mattera in het Metropolitan Museum of Art in New York gezien.

Bowden had hun allerlei munten en artefacten laten zien, allemaal met een verhaal, allemaal afkomstig uit een scheepswrak. Ze mochten overal aankomen, aanraken was belangrijk, zei hij, omdat je die voorwerpen anders niet echt kon kennen. Op een gegeven moment excuseerde Mattera zich om naar het toilet te gaan. Toen hij de bad-

kamer binnenliep, bleef hij als aan de grond genageld staan.

In de badkuip lag een berg plastic zakken met zilveren Spaanse matten, allemaal uit de zeventiende eeuw. Hij pakte een van de zakken op en bekeek de inhoud door het dunne plastic heen. In de afgelopen jaren had hij bij veilingen gezien dat zilveren munten als deze werden verkocht voor duizend dollar per stuk. Hij schatte dat er minstens honderd zakken in de badkuip lagen en dat elke zak vijftig munten bevatte. Mattera was nooit een rekenwonder geweest, maar deze berekening kostte hem geen enkele moeite. In de badkuip lag voor vijf miljoen dollar aan schatten, in de goedkoopste zakken die hij ooit had gezien, ze hadden niet eens zo'n ritssluiting.

Toen hij terugkwam in de woonkamer haastte Mattera zich naar Chatterton en fluisterde hij hem in het oor: 'Ga pissen.'

'Huh?'

'Doe het nou maar. Ga naar de badkamer.'

Chatterton haalde zijn schouders op. Ze waren partners. Dus ging hij.

Toen hij enkele minuten later terugkwam, puilden zijn ogen bijna uit hun kassen.

Bowden vroeg de mannen om samen met hem aan de eettafel te gaan zitten, en toen kwam hij ter zake. In zijn loopbaan van ruim dertig jaar had hij van alles gedaan – hij had drie galjoenen gevonden, een slavenschip en een legendarisch oorlogsschip uit de Amerikaanse Onafhankelijkheidsoorlog. De *National Geographic* had tweemaal een artikel aan hem gewijd (Mattera had het eerste van die artikelen gelezen toen hij zestien was en sindsdien had hij beide artikelen keer op keer herlezen). Hij had schatten van wereldklasse en onbetaalbare artefacten teruggevonden. Maar er was iets heel anders wat hij wilde vinden, iets uiterst zeldzaams, iets waarnaar hij al tientallen jaren zocht.

'Zegt de naam Joseph Bannister jullie iets?' vroeg hij.

De mannen schudden hun hoofd.

Bannister, legde Bowden uit, was een gerespecteerde zeventiende-eeuwse Britse zeekapitein die vracht vervoerde tussen Londen en Jamaica. Op een dag had hij om een onverklaarbare reden het schip waarover hij het gezag voerde, de *Golden Fleece*, gestolen en was hij

aan piraterij gaan doen, een onvervalst geval van een goede man die het slechte pad op gaat in de jaren tachtig van de zeventiende eeuw, het gouden tijdperk van de piraterij. Binnen enkele jaren werd hij een van de meest gezochte mannen in het Caraïbisch gebied. Hoe harder de Britten hun best deden hem een halt toe te roepen, hoe vindingrijker hij werd in hen ontwijken. Al snel werd hij een internationale bedreiging. De Britten zwoeren dat ze alles wat in hun vermogen lag zouden doen om hem op te sporen en op te hangen.

De Royal Navy maakte jacht op hem op de open zeeën en gebruikte al haar middelen en mogelijkheden in een poging hem te vinden. In die tijd kon niemand ontsnappen aan een dergelijke drijfjacht. Maar Bannister lukte dat. En zijn misdaden werden steeds schaamtelozer. Uiteindelijk slaagden twee oorlogsschepen van de marine erin de piratenkapitein in het nauw te drijven door hem en zijn schip op een eiland in te sluiten. Bij de aanblik van een enkel fregat als dit zouden de meeste piratenkapiteins hun handen in de lucht hebben gegooid en zich hebben overgegeven. Geconfronteerd met twee van zulke schepen? Zelfs de stoerste zou op zijn knieën zijn gevallen en zijn gaan bidden.

Bannister niet.

Hij en zijn bemanning gingen met kanonnen en geweren de strijd aan met de twee oorlogsschepen van de Royal Navy. Het gevecht duurde twee dagen. Bannisters schip, de *Golden Fleece*, werd in de strijd tot zinken gebracht, maar Bannister won de slag. De toegetakelde marineschepen voeren met veel doden en gewonden aan boord terug naar Jamaica, en Bannister ontsnapte. De voor de Britten verpletterende nederlaag maakte Bannister tot een legende. Maar in de loop van de eeuwen is zijn naam verloren gegaan.

‘Dit is het grootste piratenverhaal ooit,’ zei Bowden. ‘En niemand kent het. Ik wil de *Golden Fleece*. En ik geloof dat jullie me kunnen helpen dat schip te vinden.’

Bowden hoefde niet uit te leggen wat een zeldzaamheid het vinden van een piratenschip was. Zowel Chatterton als Mattera wist dat er nog maar één ooit was ontdekt en onomstotelijk geïdentificeerd, de *Whydah*, die in 1717 voor de kust van Cape Cod was vergaan en in 1984 was teruggevonden door de onderwaterarcheoloog Barry Clif-

ford. De ontdekking vormde de inspiratiebron voor boeken, documentaires en een tentoonstelling die tot meer dan twintig jaar na de vondst langs belangrijke musea reisde. Na het terugvinden van de *Whydah* was het duidelijk dat de wereld niet genoeg kon krijgen van echte piraten. Nu sprak Bowden over een speurtocht naar een piratenschip waarvan de kapitein nog driester klonk dan de stoere avonturiers in Hollywoodfilms.

Maar dat was niet het enige grote nieuws. Bowden geloofde ook dat hij de locatie van het scheepswrak kende. In de geschiedschrijving stond duidelijk te lezen dat de *Golden Fleece* was gezonken voor de kust van Cayo Levantado, een klein eiland voor de noordkust van de Dominicaanse Republiek. Chatterton en Mattera kenden het eiland met zijn fonkelende witte zandstranden en een vijfsterrenresort. Het stond jarenlang bekend als Bacardi Island doordat de rumproducent het in advertenties gebruikte als voorstelling van een paradijs op aarde. Het was een aangename werkplek.

Bannisters verhaal was in zijn tijd legendarisch geweest, maar er leken maar weinig mensen naar het wrak te hebben gezocht. Naar verluidt had de voormalige Dominicaanse dictator Rafael Trujillo in de jaren zestig van de vorige eeuw nog duikers naar Cayo Levantado gestuurd, maar zijn mannen hadden niets gevonden. Bowden had in 1984 de speurtocht opgepakt, maar hij had op het eiland weinig meer dan hedendaagse wrakstukken gevonden. In de afgelopen paar maanden was hij gaan geloven dat zonder gebruikmaking van ultramoderne apparatuur zoals *sidescan*-sonar en magnetometers, de *Golden Fleece* misschien nooit zou worden gevonden. Bowden had nooit willen werken met dergelijke technologie, hij was trouw gebleven aan de beproefde hulpmiddelen en werkwijze die hem succes hadden gebracht. Maar hij kon niet ontkennen dat mannen als Chatterton en Mattera de toekomst waren. Hij wist dat ze er twee jaar van hun leven en een kapitaal aan hadden gespendeerd om moderne apparatuur onder de knie te krijgen en hij had gezien dat het voor hen werkte terwijl ze trainten voor de jacht op hun eigen galjoen.

Dus bood hij hun een deal aan.

Hij zou hun twintig procent van de *Golden Fleece* geven als ze het

piratenwrak voor hem vonden. Er zouden goud, zilver en juwelen aan boord kunnen zijn. Zwaarden, musketten, piratensieraden, houten benen en dolken. Zelfs skeletten. Er zou ook helemaal niets kunnen zijn. Hoe dan ook, Bowden wilde iets groters dan een schat. Hij wilde Bannister, de grootste piraat die ooit had bestaan.

Bowden verlangde geen ogenblikkelijke beslissing. Hij wist dat Chatterton en Mattera op het punt stonden een eigen speurtocht te ondernemen. Hij bewonderde hun lef en voornemen, die hem deden denken aan toen hij zijn eigen veilige leven in de Verenigde Staten overboord had gegooid om zijn Caraïbische fortuin na te jagen. Maar Bannisters *Golden Fleece* was een unieke kans. Denk erover na, zei hij tegen hen, en laat het me zo snel mogelijk weten.

Toen de twee partners Bowdens oprit uit reden, zeiden ze niet veel, maar ze dachten allebei hetzelfde. Ze hadden duikexpedities uitgevoerd naar de beroemdste en fascinerendste scheepswrakken ter wereld – de *Titanic*, de *Andrea Doria*, de *Lusitania*, een raadselachtige Duitse u-boot, de *Britannic*, de *Arizona* – maar geen van beiden kon zich iets gavers of zeldzamers voorstellen dan een piratenschip uit de gouden eeuw van de piraterij, vooral een schip onder het commando van een gerespecteerd zeeman die het piratenpad had gekozen en die de Royal Navy had verslagen. Iedere duiker droomde er in de diepste diepten van zijn ziel van om ooit een piratenschip te vinden. Toch leek niemand dit ooit mee te maken. Nu kregen Chatterton en Mattera de kans geboden om een schip te vinden dat spannender klonk dan welk piratenschip in de historie ook.

Toch wisten beide mannen dat ze Bowdens aanbod niet konden accepteren.

Ze hadden twee jaar lang getraind om een schat te vinden, ze hadden honderdduizenden dollars uitgegeven aan boten en uitrustingen, ze hadden al hun spaargeld eraan opgeofferd. Ze hadden een bemanning samengesteld, onderzoek gedaan in archieven in Spanje, legenden en goeroes geraadpleegd, waren bijna in vuurgevechten verwickeld geraakt op woeste, maar prachtige plekken en hadden een aanval van schimmige rivalen overleefd. Dit alles had hen geleid naar een doel waarvan weinig anderen iets wisten, een galjoen met de naam *San Bartolomé*, dat in 1556 tijdens een orkaan voor de Domini-

caanse zuidkust was gezonken en nog gevuld was met bergen schatten. Ze wisten dat het schip daar lag. Ze waren te dicht bij hun doel om het nu de rug toe te keren.

In een andere tijd zouden de twee partners misschien hun speurtocht naar het schip hebben uitgesteld, maar de dagen van schatzoekers waren geteld. Regeringen en archeologen hadden veel van de landen die het rijkst waren aan scheepswrakken vol schatten – Jamaica, Mexico, Cuba, de Bahama's, Bermuda – onder druk gezet om particuliere bergingsinitiatieven te verbieden. Net een paar jaar eerder had de United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (de Unesco) een internationaal verdrag in het leven geroepen waarin was vastgelegd dat scheepswrakken ouder dan honderd jaar toebehoorden aan de landen die de schepen waren kwijtgeraakt en niet aan de personen die ze terugvonden. Verscheidene landen hadden het verdrag al aanvaard. De Dominicaanse Republiek had tot dusver geweigerd eraan toe te geven, maar het was slechts een kwestie van tijd voordat ook dat land het verdrag zou ondertekenen. Als een persoon in 2008 van plan was om in dat land naar schatten te zoeken, dan moest die persoon dat ogenblikkelijk doen.

Ook de dagen van de duikers waren geteld. Chatterton was zevenenvijftig, Mattera zesenvertig. Ze waren allebei veel ouder dan de meeste deelnemers aan diepzeeduiken naar scheepswrakken, een sport die het uiterste vergde van het lichaam en waarbij de kleinste fout kon leiden tot verlamming of zelfs de dood. De meesten hielden het tegen hun veertigste voor gezien, degenen die er langer mee doorgingen, werden dikwijls alleen nog weekendduikers. Speuren naar een galjoen was echter geen parttimewerk. Chatterton en Mattera moesten bereid zijn hele dagen in het water door te brengen, weken of misschien zelfs maanden achtereen. Ze waren op een leeftijd dat ze het zich niet konden veroorloven te zoeken naar een piratenschip dat er misschien niet eens lag.

Ze hadden hoe dan ook niet de zekerheid dat ze zich een speurtocht naar een piratenschip konden permitteren. Beide mannen waren hun leven begonnen als arbeider, ze waren geen van tweeën financieel onafhankelijk. Samen hadden ze bijna een miljoen dollar

geïnvesteed om een galjoen te zoeken. Als ze nu een omweg gingen maken voor een piratenschip liepen ze de kans wat hun nog restte van hun geld te spenderen aan de speurtocht naar een wrak waarin misschien helemaal geen schatten te vinden waren.

Het was dus duidelijk dat ze Bowden moesten bellen om hem te bedanken voor de kans en het aanbod dan beleefd af te wijzen. Toch konden ze toen ze op het vliegveld van Miami aankwamen, geen van beiden hun telefoon pakken.

In tien jaar tijd was John Chatterton van onderwaterbouwwakker geworden tot misschien wel de beroemdste levende scubaduiker ter wereld. Dat had hij niet gedaan door een geweldige zwemmer te zijn of door het onderzoeken van prachtige koraalriffen. Dat deed hij door de gevaarlijkste scheepswrakken ter wereld binnen te gaan.

Die wrakken waren stalen labyrinten, verwrongen als ballondieren door de luimen van de natuur en de vernielzucht van de tijd. Veel van die wrakken lagen op diepten die nooit bedoeld waren voor mensen, plekken waar de waterdruk belangrijke organen kon platpersen, waar je door de opeenhoping van stikstof gedesoriënteerd kon raken en je bloed in schuim kon veranderen. Mensen die één seizoen lang de sport beoefenden liepen grote kans duikgenoten te zien die onder water gingen hallucineren of die in wrakken verdwaalden en verstrikt raakten in kabels. Als ze het na één seizoen niet voor gezien hielden, zagen ze anderen door zenuwletsel verlamd raken of verdrinken. Dat wil zeggen als het hun niet eerder overkwam. In zijn twintig jaar als diepzeeduiker had Chatterton negen mannen zien sterven, onder wie een vader en een zoon en een van zijn beste vrienden.

Hij zette zijn leven niet op het spel om de gebruikelijke redenen – om artefacten te verzamelen, erover op te kunnen scheppen of om genoemd te worden in duiktijdschriften. Hij gaf zelfs veel weg van het zeldzame aardewerk en andere relikwieën die hij vond, zelfs als het om waardevolle voorwerpen ging. Hij ging die scheepswrakken in omdat hij, sinds hij zich vrijwillig had gemeld om in Vietnam in de frontlinie te vechten, geloofde dat de enige manier om te zien wat er in het leven werkelijk toe deed was om naar plekken te gaan die het

moelijkst te bereiken waren. Na de oorlog besloot hij dat die plekken van staal waren gemaakt en tientallen meters onder water lagen.

In de daaropvolgende tien jaar had Chatterton naar tientallen van de gevaarlijkste wrakken gedoken en was hij dikwijls doorgedrongen tot plekken die als te moeilijk of zelfs dodelijk werden beschouwd om door een mens te worden bereikt. Tegen de tijd dat hij vijfendertig was, werd hij door enkele veteranen in de sport de grootste wrakduiker die ze ooit hadden meegemaakt genoemd.

In 1997 hadden Chatterton en zijn duikpartner Richie Kohler een internationaal raadsel opgelost door een Duitse U-boot uit de Tweede Wereldoorlog die voor de kust van New Jersey was gezonken te identificeren. Tijdens de odyssee van zes jaar waren drie duikers omgekomen, was Chattertons huwelijk op de klippen gelopen, was hij zijn geld kwijtgeraakt en was hij een paar keer zelf bijna om het leven gekomen. Wanneer mensen hem vroegen waarom hij zijn leven ervoor op het spel had gezet – de onderzeeër had geen goud of kostbare artefacten aan boord, alleen een identiteitsnummer – zei hij dat de U-boot zijn moment was, de kans die iemand als hij geluk heeft eenmaal in zijn leven krijgt, om te zien wie hij echt is. Om die reden zou hij liever zijn gestorven dan dat hij het wrak de rug had toegekeerd louter omdat het moeilijk werd, louter omdat het niet te doen was.

De U-boot bracht Chatterton en Kohler internationale waardering. Tegen 2004 was er een boek over hen geschreven en waren er documentaires over hen gemaakt, en presenteerden ze een populair televisieprogramma op het History Channel. Chatterton, knap en lang en met een welluidende baritonstem, werd betaald om speeches te houden en producten aan te prijzen. Voor het eerst sinds Jacques Cousteau was een scubaduiker vanuit de zee in de hoofdstroom terechtgekomen. Hij werd op straat herkend. Kinderen vroegen om zijn handtekening. Vrouwen stuurden hem hun foto.

De meeste wrakduikers, vooral degenen van boven de vijftig, zouden op dat moment de lier aan de wilgen hebben gehangen en het welletjes hebben gevonden. Maar Chatterton wilde meer en haalde het uiterste uit zijn lichaam, de technologie en de natuur om naar steeds grotere diepten te duiken en verder wrakken binnen te drin-

gen. Hij zag meer duikers sterven. Hij bereikte nog meer plekken waar niemand ooit was geweest.

Zijn laatste grote avontuur kwam in 2005 toen hij en Kohler een expeditie naar de *Titanic* op touw zetten. De tocht leverde nieuwe inzichten op met betrekking tot het zinken van het schip, maar uiteindelijk had die niet het uiterste van Chatterton gevergd en hem geen voldoening geschonken. De locatie van het wrak was al bekend. Het schip lag op zo'n grote diepte dat hij in de Russische duikboot had moeten blijven zitten die hem naar de locatie had gebracht. Anderen waren daar eerder geweest.

Weer thuis na de *Titanic*-expeditie ging Chatterton op zoek naar een nieuw scheepswrakproject, iets wat moeilijker en uitzonderlijker was dan alles wat hij ooit had gedaan. Er ging een jaar voorbij en nog steeds had hij niets gevonden. Accountants en advocaten raadden hem aan om rustig te gaan leven en zijn geld te beleggen. Om het rustig aan te gaan doen. Hij verdubbelde zijn inspanningen. Hij kon niet doen alsof hij blij was toen Kohler hem vertelde dat hij weer aan het werk ging in het glasherstelbedrijf van zijn familie. Hoe kon een man bij Burger King kapotte ruiten vervangen nadat hij in een Duitse u-boot uit de Tweede Wereldoorlog was geweest waarvan niemand ter wereld zelfs maar wist dat die daar lag?

En toch vroeg hij zich af of Kohler misschien gelijk had. Grootse wrakken waren zeldzaam, je kon tientallen jaren zoeken en nooit nog iets vinden. Chatterton was inmiddels zesenvijftig. Hij had geen tientallen jaren meer.

Toen kwam hij in contact met Mattera. Ze hadden elkaar in het begin van de jaren tachtig van de vorige eeuw een paar keer ontmoet, maar elkaar al vijftig jaar niet gesproken. Tijdens een duikseminar in 2006 kwamen ze elkaar weer tegen en tegen het eind van het weekend hadden ze hun leven en hun spaargeld aan een idee gewijd: ze gingen op zoek naar een Spaans galjoen in Dominicaanse wateren, een van de laatste plaatsen ter wereld waar je nog naar schat-schepen kon speuren. En ze zwoeren dat ze er een zouden vinden, hoe dan ook.